

11 - Klijent serverske aplikacije

SADRŽAJ

11.1 Pojam Interneta i Intraneta

11.2 Pojam WWW

11.3 Anatomija WWW aplikacije

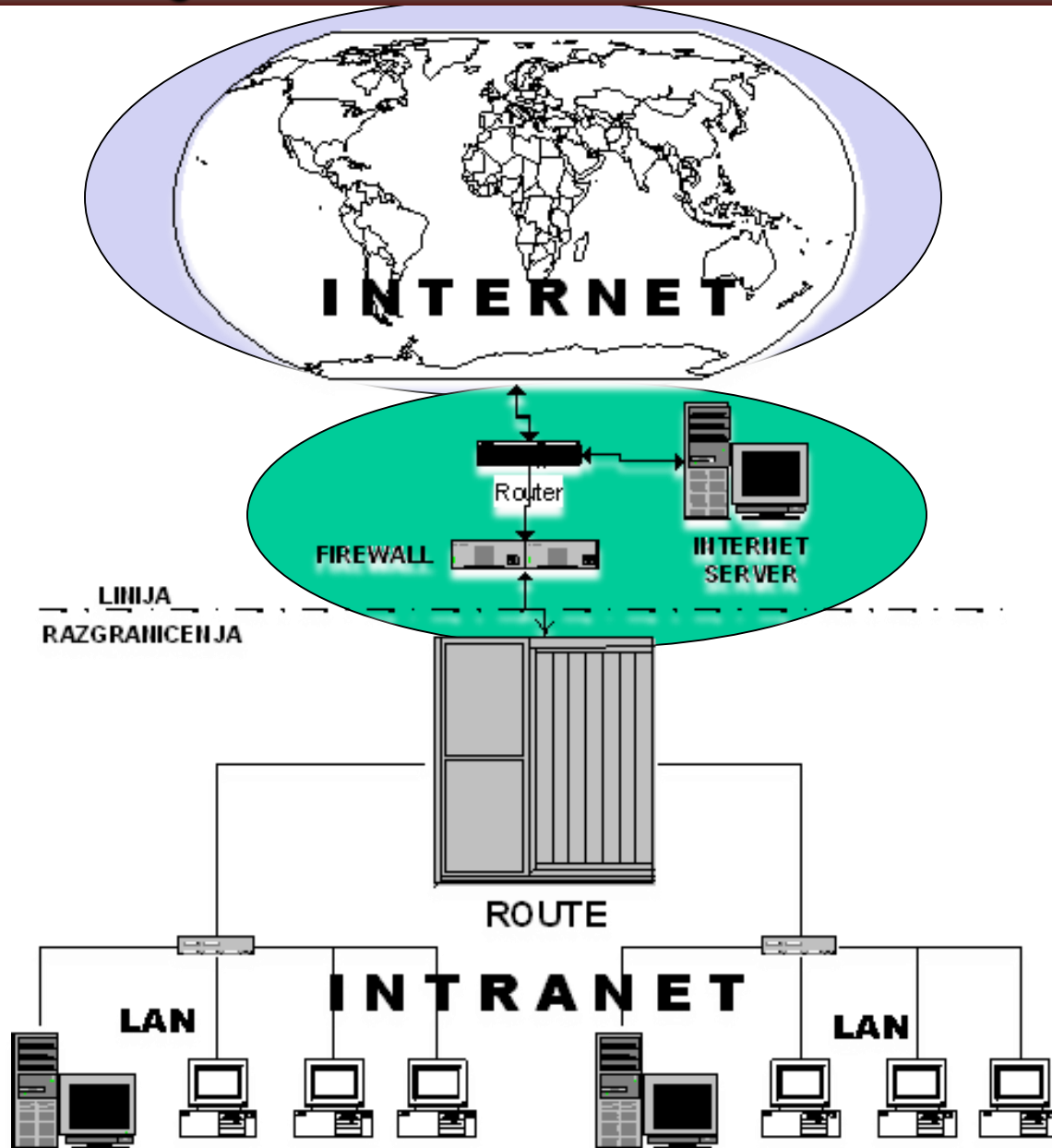
11.4 Karakteristike WWW aplikacije

11.5 WWW servisi

11.1 Pojam Interneta i Intraneta

- Internet je **kolekcija mreža**, uključujući Arpanet, NSFnet, regionalne mreže, LAN-ove, univerzitetske mreže, koje su **međusobno povezane sa skupom protokola i servisa** nazvanih "***Internet protocol suite***"
- Veoma često se ovaj skup skraćeno naziva **TCP/IP skup protokola**
- Među **najznačajnijim servisima** su *ftp, telnet, gopher, finger, remote login, e-mail, network file systems, remote printing, remote execution, name servers, terminal servers* i dr.
- Do nedavno se tehnologija koja je omogućila širenje fenomena Interneta, primenjivala **uglavnom na globalnom nivou**.
- Težište primene se sve više pomera ka LAN-ima koje koriste prednosti TCP/IP protokola **za deljenje resursa unutar izolovanog sistema**
- Takve mreže su poznate pod nazivom **Intranet** i veruje se da će njihov razvoj i primena **sledećih godina u velikoj meri zaseniti Internet**
- **Intranet i Internet** mogu da se povežu preko **firewall-a i NAT servera**
- Njegova uloga je da sa Interneta **selektivno propušta** samo određeni (bezbedni) saobraćaj kao i da **mapira privatne u javne IP adrese**

11.1 Pojam Interneta i Intraneta

11.1 Pojam Interneta i Intraneta

- Razlika između **Interneta** i **Intraneta** je između **javnosti** i **privatnosti**
- Da bi bio siguran, Intranet obično ima **veći propusni opseg**, **pouzdanije korisnike**, **veće mere bezbednosti** i **strože definisana prava pristupa**
- Preduzeće može da koristi Web kao **jednostavan i efektan način da zaposlenima omogući pristup podacima**: interni telefonski imenik, rasporedi dežurstava, cenovnik restorana i letovališta, plan godišnjih odmora, plan stručnog usavršavanja i obuke kadrova, interna akta i sl.
- Da li bi ovakve informacije trebalo **da budu javno dostupne**?
- U ovakvim slučajevima jasno je da je **prednost na strani Intraneta**.
- **Neki podaci** na Intranetu mogu da budu dostupni **samo užem krugu korisnika**; npr. poslovno rukovodstvo može da ima interaktivni pristup informacijama bitnim za donošenje poslovnih odluka.
- Sa druge strane **opšti podaci o preduzeću**, delatnost preduzeća, cenovnik usluga, adrese i telefoni predstavništava, potrebe za radnom snagom i sl. **su prirodni kandidati za Internet**.

11.2 Pojam **World Wide Web-a**

- Nastao je u CERN-u kao posledica potrebe naučnika za **lakšom međusobnom komunikacijom i razmenom informacija**.
- To je skup servisa koji koriste **HTML** jezik za **kreiranje** dokumenata i **HTTP** protokol za **pristup** multimedijalnim distribuiranim bazama
- Celokupna njegova arhitektura zasniva se na **klijent/server modelu**.
- Na serveru se nalazi **prezentacija**, a na klijentu **browser** (čitač).
- Zbog jednostavnosti korišćenja WEB je postigao **veliku popularnost** i postao **dominantni medijum** za razmenu informacija i usluga
- Postoji nekoliko **tehničkih** i **poslovnih** prednosti sve većeg korišćenja klijent/server aplikacija na Internetu ili Intranetu:

1. Tehničke prednosti

- ✓ **lakša implementacija i održavanje** - ušteda u vremenu i novcu, aplikacija se instalira na jednom mestu, nema potrebe za intezivnom obukom i tehničkom podrškom, jednostavno instaliranje novih verzija
- ✓ **brži razvoj i podrška većeg broja različitih računarskih platformi**

2. Poslovne prednosti - uključuju **povećano prisustvo na tržištu** i **kompetitivne prednosti**.

11.2 Pojam **World Wide Web-a**

- Web strana koja se u pozadini **oslanja na bazu podataka** nudi klijentima veoma veliki opseg različitih informacija na Internetu.
- Web strane kreirane pomoću nekog od HTML editora **sadrže statičke informacije**, tj. koje su bile važeće u trenutku kreiranja strane.
- Sa gledišta marketinga dobro projektovana **dinamička Web strana** može da **bude efikasnija** alatka za dopunsku ponudu roba i usluga
- **Baze podataka** koje mogu da se pretražuju i daju odgovore na najčešće postavljena pitanja mogu da budu **prvi oblik tehničke podrške**
- Da bi se informacije na strani dopunile ili ažurirale **potrebno je izmeniti samu stranu – omogućiti dinamičko menjanje informacija**.
- To može da predstavlja ozbiljan problem čije rešavanje zahteva **znatno angažovanje ljudi i sredstava**.
- Vrlo je čest slučaj da ažurni podaci već postoje u DBMS-u, a da se njihovim prenošenjem na Web **duplira i utrošeno vreme i prostor**.
- Rešenje problema leži u **konverziji iz formata DBMS u HTML oblik**.
- Postoje **dva načina** da se ovo obavi.

11.2 Pojam **World Wide Web-a**

1. **Prvi** i jednostavniji je da se u okviru DBMS-a formira forma **VIEW**
  - ✓ sadrži podatke koji će sa naći na strani
  - ✓ SQL Server Web Assistant služi da se ti podaci publikuju tj. prikazuju
  - ✓ HTML strana je **statička** ali njeno ažuriranje je automatizovano
2. **Drugi** način je **kreiranje u potpunosti dinamičkih strana**
  - ✓ Ova realizacija zavisi od vrste DBMS-a i Web servera koji se koriste.
  - ✓ U slučaju MS SQL server i IIS kreiraju se **.htx** i **.idc** fajlovi.
  - ✓ Prvi predstavlja **html fajl** koji je proširen sa svega šest službenih reči (**begindetail, enddetail, if, else, endif, “%z”**) koje omogućavaju vezu sa **SQL serverom** dok se u drugom fajlu nalaze **SQL naredbe**.
  - ✓ To može da bude **bilo koji niz SQL komandi** kakav bi bio napisan u **SQL script fajlu** i on može da se izvrši u jednoj ili više transakcija.
  - ✓ Da bi se omogućilo povezivanje sa bazom podataka potrebno je da se kreira i **odgovarajući ODBC ulaz**, kao i da se **definišu prava pristupa**.
  - ✓ Takođe je moguće napisati program u programskom jeziku **Java** i izvršavati ga kao **applet** koji se sadrži u HTML strani.
  - ✓ Za vezu sa bazom koristi se **JDBC**, native JDBC driver ili **ODBC**

11.3 Anatomija WEB aplikacije

- Pod pojmom Web aplikacije podrazumeva se širok skup programskih rešenja koje kao korisnički *interface* koriste neki **Web browser**.
- Sve Web aplikacije funkcionišu po principu **klijent – server**.
- Server predstavlja računar na kome je aplikacija smeštena i koji u zavisnosti od zahteva, korisniku isporučuje traženi rezultat tj. podatak
- Klijent može biti bilo koji **Web browser** ili neki specijalno napravljeni **klient program** koji kontaktira server da bi korisnik dobio rezultate
- **Elementarni oblik** Web aplikacije jeste **obična Internet prezentacija**.
- Web aplikacije su obično **predmet skepticizma i potcenjivanja** kada su u pitanju mogućnosti realizacije nekih kompleksnih problema ili kreiranja nekog ozbiljnijeg *software*-a.
- Kompletan *software*-ski deo Web aplikacije **smešten je na serveru**, i samim tim **veći broj ljudi može da ga koristi istovremeno**.
- Aplikacija je **sigurna od krađe, prepravljanja** i uopšte bilo kakvog **uticaja na kod** u onolikoj meri u kojoj je i sam server siguran.
- Znači, nema nikakve potrebe za komplikovanim **instalacijama, vođenja računa o kompatibilnosti i podešavanjima**.

11.3 Anatomija WEB aplikacije

- Nije potreban **nikakav specijalni software** za pristup aplikaciji, **nema ograničenja** da se mora koristiti isključivo sa jednog računara, a brzina komunikacije sa aplikacijom **zavisi od brzine pristupa serveru**
- Klient aplikacija je **Web čitač** (Chrome,Safari,Explorer,Mozilla,Opera) i obično je **uključena u okviru OS** instaliranog na klijentskom računaru
- Koristeći Internet kao globalnu mrežu, **on-line kupovina, elektronsko bankarstvo, informacijski sistemi u okviru firmi, turističke aplikacije** i mnogi drugi **složeni sistemi** bazirani su upravo na **Web aplikacijama**.
- Osnovne tehnologije za izradu Web aplikacija su **HTML jezik** za izradu statičkih strana i **Server-Side Scripting** jezici za generisanje HTML koda, odnosno, izradu **dinamičkih strana**.
- **Preuzimanje i prikaz statičkih Web strana** predstavlja jednu realizaciju klijent-server arhitekture,čiji su akteri **Internet pretraživač** i **Web server**
- Web server **predstavlja softver**, koji se instalira na određenom serveru koji **upravlja zahtevima za pristup određenoj Web stranici**, tako što postupa po zahtevu klijenta, isporučujući sadržaj neke Web strane.
- Web server i pretraživač **komuniciraju razmenom poruka putem HTTP**

11.3 Procedura rada WEB aplikacije

- Korisnik u Web pretraživaču **unos** adresu - URL ili popunjava obrazac
- Računar korisnika šalje **HTTP** ili **HTTPS** zahtev preko Interneta Web serveru gde se nalazi HTTP server, skripting jezik ili Web aplikacija
- Web aplikacija **analizira upućeni zahtev** i po potrebi:
  - ✓ povlači i/ili obrađuje **podatke**
  - ✓ povlači i/ili obrađuje **dokumenata**
  - ✓ ažurira ili pretražuje **baze podataka**
  - ✓ komunicira sa drugim **Web serverima** ili **Web servisima**
  - ✓ vrši **redirekciju** na drugi Web server (**Content Delivery Network**)
- Rezultat rada Web aplikacije može biti **Web stranica, CSS, XML, slika, video** ili **flash**, koje Web server šalje preko Interneta do računara klijenta
- Web stranice mogu biti:
  - 1. Statičke** - jednom formirane, više se ne menjaju. Obične HTML stranice, za čiji prikaz je dovoljan samo Web pretraživač.
  - 2. Dinamičke** -sadržaj se menja **u zavisnosti od interakcije** sa klijentom
Za generisanje su potrebni **Web server** i **skripting jezik** (npr. PHP).

11.3 Anatomija WEB aplikacije

Prezentacioni sloj

Aplikacioni sloj

Sloj podataka

11.3 Anatomija WEB aplikacije

- Osnovni gradivni elementi dinamičke Web aplikacije su u mnogim aspektima slični sa dvoslojnom/troslojnom klijent/server arhitekturom
- Zbog velikog broja i raznolikosti proizvoda za ovu namenu, kao i OS, nije moguće obraditi sva potencijalna rešenja, pa je akcenat stavljen na Windows OS i njemu pripadajuće komponente SQL Server i II Server
- **Dvoslojna klijent/server aplikacija** tipično se sastoji od klijentskog softvera koji implementira korisnički interfejs i komunikaciju sa bazom podataka, kao što je SQL Server, radi postizanja ažurnosti podataka.
- Dakle grafički korisnički intrerfejs se obavezno nalazi na klijentskoj mašini, DBMS obavezno na serveru, dok se poslovni deo sistema (sama obrada) može nalaziti ili na klijentu ili na serveru.
- Jedan od važnih principa koji je ispoštovan u dvoslojnoj arhitekturi je princip transparentnosti, tako da korisnik ne mora da zna na kojim se platformama izvršavaju delovi softvera informacionog sistema.
- Takođe postoje realizovani DBMS kod kojih je server baze distribuiran na više platformi, ali za korisnika on predstavlja jedinstveni server baze
- Jedinstvenost pogleda na bazu je podržana na više nivoa.

11.3 Anatomija WEB aplikacije

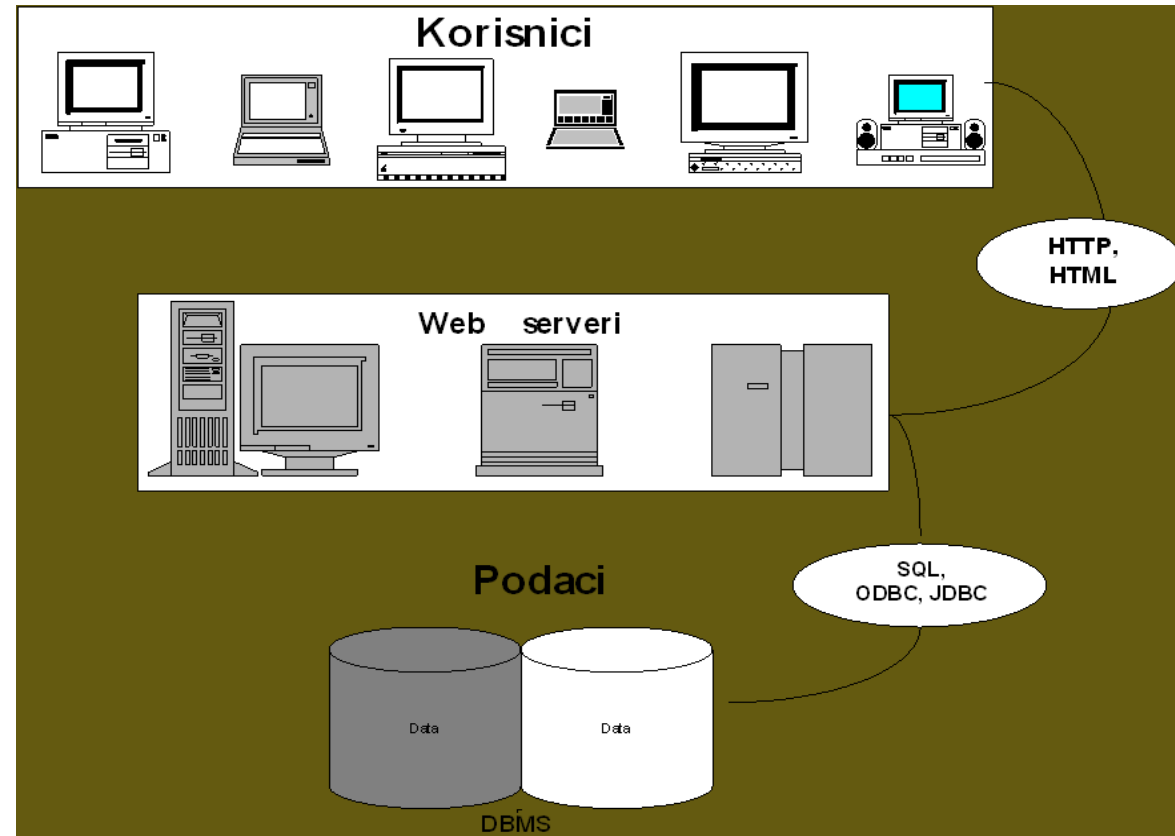
- U troslojnim sistemima javlja se nezavisni **aplikacioni server**, čime se **rasterećuje** server baze podataka ili klijentska mašina.
- Za razvoj grafičkog korisničkog interfejsa se uglavno koriste **jezici za vizualno programiranje** kao **C++**, **Delphi** ili alati kao **PowerBuilder-a**
- Programiranje aplikacionog servera je uglavnom **zasnovano na univerzalnim programskim jezicima** (C++) uz korišćenje CASE alata.
- **Server baze podataka** se uglavnom oslanja na neki od proizvoda kao što su **ORACLE**, **MS SQL Server**, **Informix**, **Sybase SQL Server**.
- **Transparentnost** je uglavnom **zasnovana na rešenjima proizvođača**, što znači da organizacija **ima svoj Intranet** na koji se DBMS oslanja.
- Pojava Web-a **dovela je do proširenja koncepta transparentnosti**.
- Pomoću Web-a postignuta je i **transparentnost u odnosu na servere**
- To omogućava **da se ostvari pristup podacima po sadržaju**, ne obazirući se na **platformu**, **OS računara**, **lokaciju računara** i sl.
- Osnova za takvu transparentnost je **jedinstven standard** za kreiranje Web dokumenata **HTML** i pojava **Web browser-a**
- **Svi ovi elementi su prisutni** i na **Web-zasnovanoj aplikaciji**.

11.3 Anatomija WEB aplikacije

➤ Aplikacija se implementira u nekoj kombinaciji **HTML** (korisnički interfejs) i **serverovog skript koda** (povezuje se sa bazom podataka).

➤ Komponente na server strani **služe istoj svrsi** kao i kod ručno pisanog programa i obično im se pristupa preko posebnog **skript koda**.

➤ Komponente za pristup serveru i bazi podataka su osnovna građa Web-zasnovane aplikacije.

➤ Na serverskoj strani najosnovniji elementi su servisi za rad nad **podacima**, ali pored njih postoje i neki dodatni servisi kao što su **HTTP Server (statičke)** ili **Internet Information Server (dinamičke)** strane

11.3 Osnovne prednosti Web aplikacija

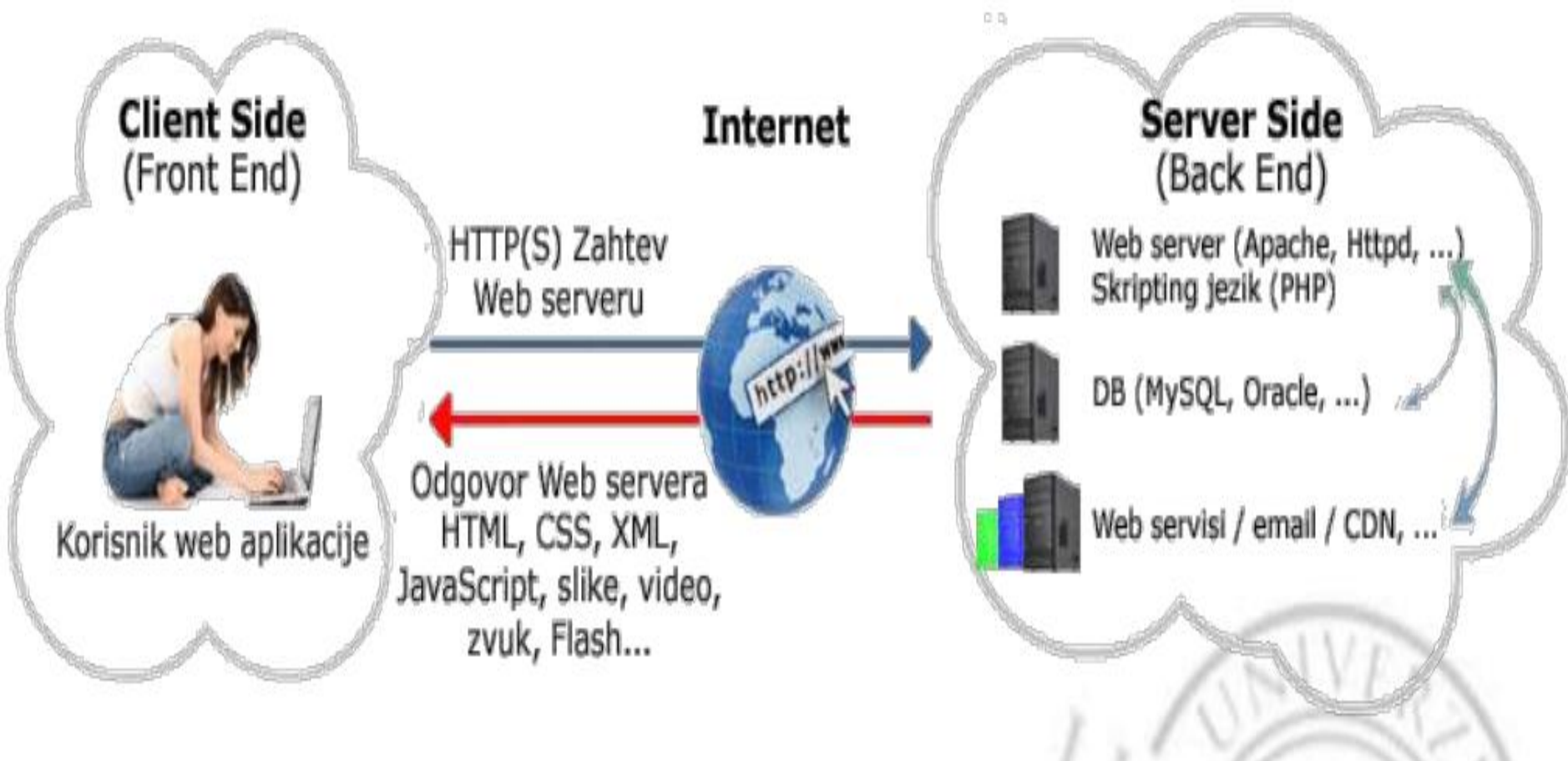
- ✓ **Kompatibilnost** jedne aplikacije sa različitim hardverskim i softverskim platformama (PC, laptop, tablet, Windows, Linux, Mac i td.
- ✓ **Ažuriranje i održavanje na serveru**, bez potrebe da se distribuira i/ili instalira na računarima krajnjih korisnika.
- ✓ **Povoljnije** za korišćenje kod organizacija sa velikim brojem korisnika
- ✓ Po kvalitetu su postale **ravnopravne** desktop aplikacijama.
- ✓ HTML5 omogućava kreiranje **bogatog interaktivnog okruženja** u okviru web pretraživača (video, audio, vizuelni efekti).
- ✓ Zauzima **malo** (ili nimalo) mesta na hard disku korisnika.
- ✓ **SaaS** (*Software as a service*)
- ✓ Neuporedivo **niža cena** u odnosu na desktop aplikacije.
- ✓ **Otežava** softversko piratstvo i/ili **reverse engineering**.
- ✓ **Laka integracija** sa drugim Web servisima.

11.3 Prednosti dinamičkih strana

- ✓ Omogućavaju da se program izvršava u programskim jezicima koje Web pretraživači **ne podržavaju**.
- ✓ Daju mogućnost da se programiraju dinamičke Web aplikacije **nezavisno od čitača**, bez pribegavanja programiranju **na strani klijenta**, pomoću **Java apleta**, **DHTML**-a i **ActiveX kontrola**.
- ✓ Omogućuje klijentu **podatke koji su mu inače nedostupni**.
- ✓ Često ostvaruje **brže vreme učitavanja**.
- ✓ Obezbeđuje **poboljšane mere bezbednosti**.
- Korišćenje dinamičkih Web strana **povećava opterećenje servera**, naročito ukoliko njima pristupa veći broj korisnika.
- Potrebna je **veća inicijalna investicija u hardver** Web servera, koji se koriste za generisanje dinamičkih Web strana.
- **Jezik koji se najčešće koristi** za kreiranje dinamičkih strana je **PHP**.
- **PHP** je stekao popularnost zbog svoje **jednostavnosti i sintakse** nasleđene iz programskog jezika C.
- Tokom vremena jezik se proširivao i **sticao mogućnosti za objektno orijentisano programiranje**, naročito od verzije 5.0.

11.3 Tok komunikacije

11.3 Tok komunikacije-statičke strane

Učitavanje statičke strane

WEB SERVER

1. Autor piše HTML

3. Web server locira .htm datoteku

4. HTML tok (od .htm stranice) je već vraćen čitaču

2. Klijent daje zahtev za Web stranicu

5. Čitač obrađuje HTML i prikazuje stranicu

KLIJENT

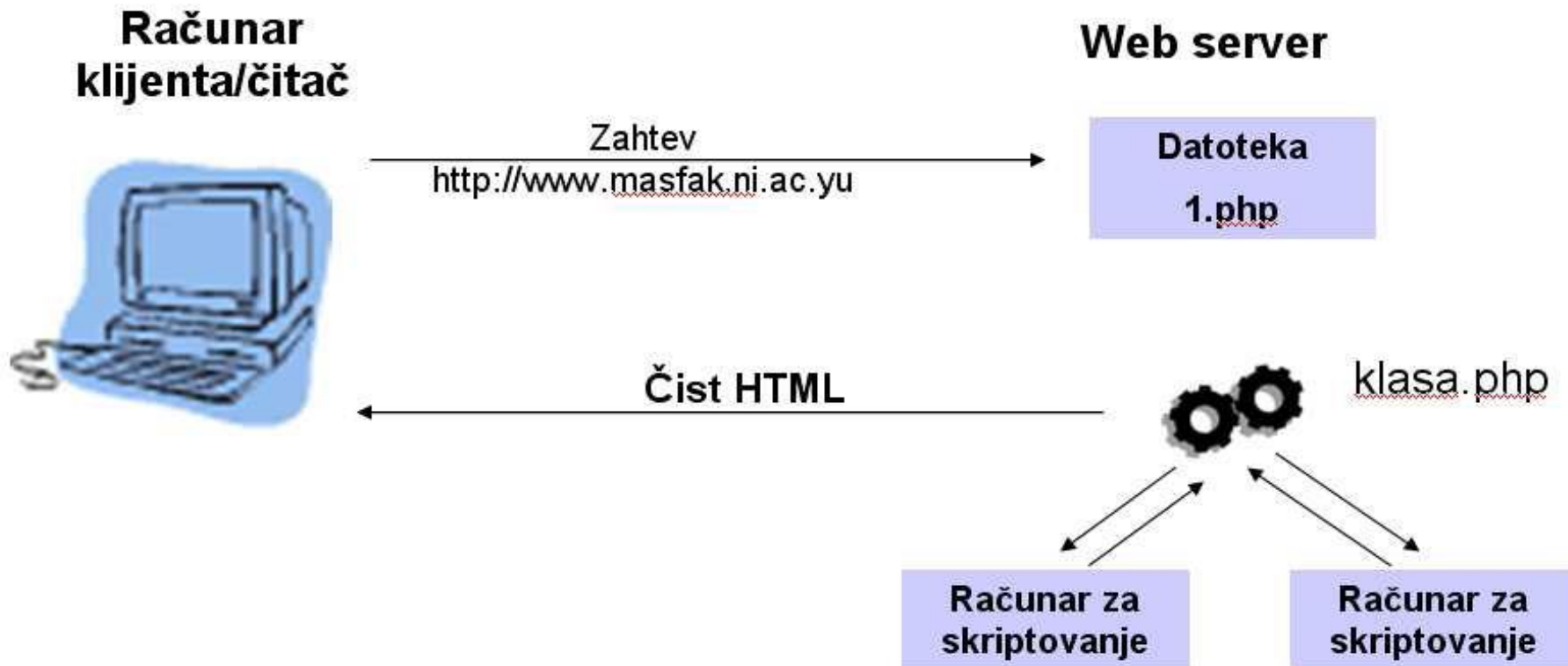
11.3 Tok komunikacije-dinamičke strane

Učitavanje dinamičke strane

11.3 Tok komunikacije- obrada skripta

- Za kreiranje programskog koda (*script-a*) čija je uloga da **automatski generišu odgovarajući HTML kod na strani servera**, na osnovu parametara zahteva, koriste se različiti programski jezici i njihove varijante, kao što su **PHP**, **JSP** (Java), **ASP** (Visual Basic), itd.
- **Ove instrukcije nazivamo skriptovima** na strani servera (**Server - Side Scripts**), zato što se izvršavaju na Web serverima.

11.4 Karakteristike WWW aplikacije

- **HTML** - razlika između statičnog Web-sajta i dinamičke Web-aplikacije ogleda se u načinu kako se vrši kretanje po HTML stranama
- Statički HTML sajt može da se uporedi sa knjigom čiji se **sadržaj i indeks ne nalazi na jednom mestu**, nego su delovi raspoređeni po tekstu
- Strane na statičkom Web-u **imaju slabo definisane međusobne odnose**
- Svaka strana sadrži veze (*link*) prema ostalim relevantnim stranama, ali **sveukupno kretanje kroz sajt je uglavnom zavisno od korisnika**
- Web-aplikacija je više **okrenuta ka zadatku nego pretraživanju**.
- Veze su više kao **meni**, nego kao indeks, a moguća odredišta bilo sa koje strane **ograničena su operacijama** koje mogu da se izvrše sa te strane
- **Serverski skript kod** - jedan od osnovnih zadataka skript koda koji se sadrži u HTML strani (ili formi) je **da sakupi podatke od korisnika i prosledi ih aplikaciji na serveru**.
- Jedan od **prvih i najpopularnijih intrefejsa** za podršku skript kodu je **Common Gateway Interface (CGI)** protokol.

11.4 Karakteristike WWW aplikacije

- **Glavni nedostaci** ovog protokola su:
  - dinamičke strane **moraju da budu u celini konstruisane programski,**
  - **obrada grešaka** koja se ekskluzivno obavlja na server strani **može da degradira vreme odziva** kod sporih međusobnih veza
- Jedan od protokola koji su namenjeni **da unaprede interfejs** ka skript kodu je **Active Server Pages (ASP).**
- To je standardna HTML strana sa **skript kodom ugrađenim u dokument**
- Projektant može da **koristi ugrađeni kod** da bi **implementirao obradu podataka zajedno sa HTML stranom,** i da **pristupi eksternim delovima aplikacije** ili da se **poveže direktno sa bazom podataka**
- Kada browser zatraži ASP, **ugrađeni skript se izvrši od strane *scripting engine* na serveru** i rezultati se **dinamički kombinuju sa HTML pre nego što se dokument vrati browser-u.**
- Na raspolaganju su skript jezici **Visual Basic Script (VBScript), JavaScript (JScript), PHP, REXX, PERL** i mnogi drugi jezici.
- ASP nudi i druga unapređenja u odnosu na standardni CGI **oblasti generisanja strane, održavanja i unapređenja performansi.**

11.4 Karakteristike WWW aplikacije

- **ActiveX Server Components** - implementiranje klijent/server rešenja na Internetu predstavlja izazov sa kojim se obično ne suočavamo kod tradicionalnih klijent/server okruženja.
- Kada se instalira tradicionalna klijent/server aplikacija, zajedno sa njom se instalira i sav prateći softver neophodan za njeno izvršavanje.
- To uključuje i softver za podršku bazama podataka, bilo da je integrisan u aplikaciju ili da je isporučen kao sistemski softver-ODBC
- Ovo **nije uvek moguće** u Web zasnovanoj aplikaciji.
- Različiti *browser* podržavaju različite kontrole
- ActiveX Server Components je projektovan da rešava ove probleme.
- Mnogi programski alati su sposobni da grade ove komponente, kao što su: **MS Visual Basic, Delphi, PowerBuilder** i drugi.
- Svaka **ActiveX Server** komponenta je dostupna preko ASP skriptova.
- Osnovne komponente nude širok izbor usluga (servisa) piscu skripta, od **administracije** veza sa korisnicima do **pristupa** bazama podataka.
- Mogućnost da se lako referenciraju u okviru HTML strane predstavlja veliku uštedu u vremenu razvoja aplikacije.

11.4 Karakteristike WWW aplikacije

- **Servisi** - završni građevinski blok Web aplikacije je kombinacija elemenata koji radeći zajedno čine jednu celinu.
- Oni uključuju **Internet Information Server** i **SQL Server**.
- **Internet Information Server** - svi Web serveri pa i IIS su servisi koji primaju zahtev za informacijom u vidu *Universal Resource Locator*
- Kako su **dinamičke strane** za prikazivanje velikih baza podataka postajale popularnije, Web serveri su proširili svoju funkcionalnost izvan usluživanja HTTP zahteva.
- IIS, na primer, pruža podršku za administriranje OS, publikovanje, obezbeđivanje sigurnosti i komunikaciju sa bazama podataka pored standardnih HTTP, FTP i gopher servisa.
- **SQL Server** - DBMS je srce svakog informacionog sistema.
- Da bi se kreirale dinamičke Web strane potrebno je da podaci budu smešteni u odgovarajućem formatu.
- Omogućava definisanje **odgovarajućih prava pristupa podacima** za različite korisnike koji mogu da budu definisani posebno za server ili integrisani u bazu podataka korisnika OS.

11.4 Karakteristike WWW aplikacije

- Drugi slučaj je **pogodniji za korisnike** jer zahteva samo jedno prijavljivanje, a takođe pojednostavljuje administriranje baze.
- Značajna mogućnost je i rad sa **replikama**, kada se jedan deo podataka drži lokalno na udaljenoj lokaciji na kojoj se vrši obrada
- Kako postoji mogućnost kreiranja dinamičkih strana i bez korišćenja nekog SQL DBMS-a postavlja se pitanje zašto koristiti MSSQL Server
- Razlozi su brojni a najznačajni među njima su:
  1. mogućnost **dinamičkog pristupa** informacijama,
  2. **osiguran integritet** podataka,
  3. **definisana prava pristupa**,
  4. **podrška distribuiranim bazama podataka**,
  5. **povezanost sa operativnim sistemom**,
  6. **povezanost sa ostalim servisima**
  7. **mehanizam povezivanja različitih i međusobno nekompatibilnih softversko-hardverskih platformi u jedinstvenu celinu.**
- Neke od ovih prednosti su **zajedničke za sve relacione baze**, a one koje se odnose na **integrisanost SQL servera sa OS i servisima** su specifične

11.5 WEB servisi

- Web servisi predstavljaju novu primenu standardnih softverskih tehnologija koja omogućava povezivanje raznorodnih informacionih sistema na novi način, korišćenjem Internet protokola.
- Web servis je vrsta distribuirane aplikacije sa interfejsom kome se može pristupiti preko komunikacione mreže kao što je Internet.
- Klijent server je tipična arhitektura u kojoj se koriste Web servisi
- Web servis predstavlja aplikaciju koja se koristi putem Interneta, i najčešće koristi HTTP protokol
- Web servisi predstavljaju gradivne blokove savremenih inform.sistema
- Pošto je reč o distribuiranim aplikacijama na Internetu, Web servisi se adresiraju tj. pristupa im se preko URL adresa.
- Osnovna karakteristika Web servisa je **interoperabilnost**.
- Pojam interoperabilnost odnosi se na mogućnost da aplikacije pisane u različitim programskim jezicima i razvijene na različitim platformama mogu nesmetano da komuniciraju.
- Kod Web servisa poštuju se tačno definisana pravila kako bi bila omogućena komunikacija različitih tehnologija.

11.5 WEB servisi

- Postoji nekoliko razloga koji su usloveli pojavu i razvoj Web servisa:
- **Interoperabilnost** (*Interoperability*) je potreba za komunikacijom aplikacija razvijenih u različitim tehnologijama, u različitim programskim jezicima i na različitim platformama.
- **SOA** (*Service Oriented Architecture*) je pristup u razvoju softvera koji podrazumeva razdvajanje funkcija u odvojene servise, dostupne preko mreže. Takvi servisi olakšavaju kombinovanje i korišćenje već ugrađenih funkcionalnosti bez potrebe njihovog ponovnog razvoja
- **Skalabilnost** (*Scalability*) predstavlja potrebu da se postojeći skupovi funkcionalnosti menjaju (povećavaju ili smanjuju) uz minimalne troškove i najmanji mogući negativan uticaj na rad sistema.
- **Tipični Web servisi:** pregled kursnih lista, vremenska prognoza, kreditni biro, validacije kreditnih kartica prilikom online plaćanja i td.
- Dve najpoznatije platforme za razvoj Web servisa su: **Microsoft.NET** i **Sun J2EE** (*Java 2 Platform Enterprise Edition*).
- Bez obzira na odabranu platformu, Web servisi mogu sa lakoćom da pozivaju jedni druge.

11.5 Podela WEB servisa

- **SOAP Web servis** definisan je **standardima** od strane tela koja se bave standardizacijom Web-a kao što je W3C (*World Web Consortium*)
- **SOAP** (*Simple Object Access Protocol*) Web servis kome se **pristupa preko HTTP protokola** je specijalan slučaj **REST Web servisa**.
- Web servisi **igraju centralnu ulogu** u SOA pristupu razvoja softvera
- SOAP poruka je **XML dokument definisan XML šemom**, i ona **omogućava komunikaciju** klijentske aplikacije i samog Web servisa.
- Kod SOAP Web servisa, **SOAP poruke nisu predmet interesa programera koji kreira Web servis** ili piše klijentski kod za korišćenje
- **REST** (*Representational State Transfer*) predstavlja servis kod koga **nisu definisani** standardi, biblioteke, niti alati za razvoj.
- Uvođenje REST Web servisa u upotrebu predstavlja pokušaj **da se prevaziđe složenost** SOAP Web servisa.
- Klijent Web servis može **biti napisan u bilo kom programskom jeziku** koji ima odgovarajuće biblioteke za **podršku Web servisima**.
- Klijent i Web servisi **ne moraju** da budu napisani u istom jeziku
- Sprega se ostvaruje **putem XML tehnologije**

11.5 Osobine WEB servisa

- ❑ **Korišćenje postojeće infrastrukture** - Web servisi u osnovi **koriste HTTP i XML standarde** koji su nezavisni od proizvođača. Web servisi ne zahtevaju nove sisteme već se **oslanjaju na postojeće komunikacione mreže**, standarde za formatiranje podataka, bezbednost i infrastrukturu koja već postoji **čime se snižavaju troškovi i pospešuje interoperabilnost**.
- ❑ **Transparentnost u odnosu na programski jezik** - Web servisi i njihovi klijenti mogu da komuniciraju čak i kada su napisani u **različitim programskim jezicima** kao što su C/C++, C#, Java, PHP, Perl, Python i drugi. Svi oni obezbeđuju biblioteke i okvire (*framework*) za podršku Web servisima.
- ❑ **Modularna arhitektura** - Web servisi su sami po sebi **moduli koji se mogu koristiti pri razvoju aplikacija**. **Integracijom postojećih Web servisa** mogu se dobiti novi Web servisi (na primer, povezivanje servisa koji prati količinu robe u skladištu i servisa za online kupovinu te robe, može voditi stvaranju servisa koji automatski naručuje robu od dobavljača u zavisnosti od količine robe u skladištu).

Hvala na pažnji !!!

Pitanja

? ? ?